

Öğretmen Algısına Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışları¹

Undesirable Student Behavior according to Teacher Perception

Sibel Doğan²

Öz

Öğretmenlerin görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarını belirlemek için yapılan bu araştırma nitel araştırma yönteminde tasarlanmıştır. Araştırma kapsamında Ankara Polatlı'daki 15 öğretmenin görüşü alınmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler nitel veri analiz yaklaşımlarından içerik analizi ile çözümlenmiştir. Yapılan her bir görüşmeden elde edilen veriler kodlanmıştır. Kodlama süreci tamamlandıktan sonra temalandırmaya geçilmiş, elde edilen kodların uygun temalar altında gruplandırılması sağlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışları arasında en çok disiplinsizlik davranışı olduğu görüşünü ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğretmenler zorbalık, sorumsuzluk görüşlerini de yoğun olarak ifade etmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Disiplin, Eylem Araştırması, Sınıf yönetimi.

Abstract

This study, which was carried out to identify the unwanted behaviors of students according to teachers' ideas, was designed in the qualitative research method. Within the scope of the study, the opinions of 15 teachers were collected in the province of Polatlı in Ankara. The study data were obtained by means of a semi-structured interview form devised by the researcher. The data obtained in each interview were coded. The coding process was completed by selecting the expression in the interviews and recording the suitable code as an explanation. According to the study results, the behavior that the teachers expressed the most frequently among the unwanted student behaviors was the lack of discipline skills. Moreover, the teachers also frequently expressed the opinions are tyranny and irresponsibility problem.

Keywords: Discipline, Action Research, Classroom Management.

Gönderim Tarihi (Received): 29.01.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 02.09.2020

Araştırma Makalesi: Bu araştırma, 2020 yılı öncesi araştırma verilerine dayalı olarak hazırlanmıştır.

¹ Makale 01-04 Kasım 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen EYFOR 9'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² MEB Öğretmen, Doktora öğrencisi, sibeldastekin@hotmail.com ORCID: 0000-0003-0687-203XX

Giriş

Toplumda ihtiyaçları karşılamak amacıyla oluşturulmuş pek çok örgüt bulunmakta, bu ihtiyaçlarından eğitim ihtiyacını karşılayan örgütlerden biri de okullar olarak yer almaktadır. Okullar öğretmen, öğrenci, yönetici ve çalışanlarıyla bir bütün olmakta, bunlar arasındaki uyum örgütün verimli işleminde rol oynamaktadır. Öğretmenlerle yöneticiler, öğrencilerle yöneticiler yahut öğrencilerle öğretmenler arasında zaman zaman sorunlar oluşmakta, bu sorunların çözülmesi gerekli bulunmaktadır (Yalçın, 2017). Bu sorunlardan en sık rastlananlar arasında öğrencilerle öğretmenlerin yaşadıkları problemler yer almakta, bunlar öğrencilerin istenmeyen davranışlarından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin öğretmen, okul idaresi, arkadaş grupları gibi sınıf içi veya çevre, aile, kitle iletişim araçları gibi sınıf dışı etkenlerden kaynaklanan bir takım istenmeyen davranışları eğitim ortamlarının bir parçasıdır (Demir, 2011). İstenmeyen öğrenci davranışları öğrencinin hem kendisinin hem de arkadaşlarının okulda sosyalleşmesini, dersleri öğrenmesini engelleyen, çevresine zarar veren, sınıftaki öğrenme iklimini olumsuz yönde etkileyen, öğretmenlerin moralini bozan ve bunun sonucunda öğretmen öğrenci ilişkisini bozan psikolojik gerilim olarak ifade edilmektedir (Gökyer ve Doğan, 2016).

Her örgütte olduğu gibi okulda da düzenin sağlanması için bir takım kurallar bulunmaktadır. Bu kuralların öğretmenler, öğrenciler ve bütün çalışanlar tarafından bilinmesi, tutarlı bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Ancak kurallara uyma davranışı gerek sınıf içinde gerekse okulun herhangi bir yerinde her zaman istendiği şekilde gerçekleşmemektedir. Bunda bazen sınıf yönetimi konusundaki yetersizlikler bazen de kuralların konulma şekli rol oynamaktadır (Stringer, 2007). Boyton ve Boyton (2007) bu konuyu şu şekilde ifade etmektedir:

“Disiplin sorunları örgütlerde istenmeyen davranışların meydana çıkmasına sebep olabilmektedir. Zira örgütlerde amaçların gerçekleştirilmesinde etkili sonuçlara ulaşılması için kuralların yerinde ve zamanında uygulanması, kolay anlaşılır olması, farklı kural ihlallerine, diğer bir deyişle her duruma uyacak şekilde hazırlanması, bu kurallara uyulmadığı takdirde bir yaptırımının olması gerekmektedir.”

Kurallara uymanın, okullarda disiplini sağlamanın ilk koşulu kabul edilebilir öğrenci davranışlarının açıkça tanımlanıp oluşturulmasıdır ve bu husus disiplini sağlamada kritik öneme sahip olmaktadır. Öğretmenler öğrencilerine sınıf ve okul disiplin kurallarını öğretmelidir. Disiplin planı belli davranış kurallarından oluşmakta ve okuldaki tüm öğrencilere uygulanmaktadır (Johnson, 2002).

Öğrenciler, veliler ve okuldaki çalışanlar onlara saygı duyulduğunu hissettikleri zaman kurallara uymaya istekli davranmaktadır. Öğretmen öğrenci ilişkileri odak noktası olmakla birlikte, çalışanların birbirleriyle olan ilişkileri de okul iklimi ve kültürü açısından hayati önem taşımaktadır (Çelik, 2000). Okul çalışanları arasında ilişkilerin gergin olduğu durumlarda ortak bir felsefe veya yaklaşım oluşturmak, hatta birlikte çalışmak dahi zordur. Bu anlamda okulda olumlu bir iklim olmadıkça, eğitimciler eğitimle ilişkili politikalarla ilgili dürüst bir şekilde tartışmadıkça karşılıklarına çıkabilecek engelleri belirleyememekte, önlem alamamakta ve bunlarla başa çıkamamaktadır. Bu nedenle anlaşmazlıkların kaynağını tespit etmek ve bunlarla ilgili çözümler bulmaya çalışmak önem taşımaktadır (Boyton ve Boyton, 2007).

Eğitim hayatı boyunca öğrenciler zaman zaman istenmedik davranışlar sergilemektedir. İstenmeyen davranışlar söz konusu olduğunda bunların nedenlerinin anlaşılması ve bu davranışların istendik davranışlara dönüştürülmesi için öncelikle çocuğun tanınması gerekmektedir. Bu anlamda sorunlu davranışın belirlenmesi ve bu davranış karşısında ne yapılması gerektiğine karar verilmesi hususu önemli görülmektedir (Nezihoğlu ve Sabancı, 2010). Diğer bir deyişle istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması için öncelikle sorunun doğru bir şekilde anlaşılması ve sorunu çözmek için öğretmenin yeterince zaman ayırması gerekmektedir (Erdem, 2016).

Sınıf yönetimi ve öğrenci başarısı arasında önemli bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Akın ve Koçak, 2007). İyi yönetilen sınıflarda öğrenci başarısının arttığı, örgütsel amaçların gerçekleştiği görülmektedir. Zira bazı sınıflarda istenmeyen davranışlara daha sık rastlanmakta, bu sınıflardaki öğretmenler zamanlarının çoğunu öğretmenlik görevini yerine getirmekten ziyade öğrencilerin istenmeyen davranışlarını kontrol etmek için harcamakta, diğer bir deyişle harcanan bu zamanın akademik başarı için

harcanan zamandan daha fazlası olduğu ortaya konmaktadır (Sadık, 2008). Benzer şekilde Demirel'e göre (2000) sınıfı iyi yönetmek örgütsel amaçlara ulaşmayı hedefleyen bir öğretmen için ilk ve en temel adım olarak görülmelidir. Taşdan ve Kantos'a göre (2007) ise öğretmenler mesleğin ilk yıllarında sınıf yönetimi hususunda sık sık sorunlarla karşılaşmaktadır. Sınıf yönetiminde tecrübesiz, yetersiz olan öğretmenler bu yetersizliklerinden ötürü stres yaşamakta ve işini isteksiz olarak gerçekleştirmektedir (Aydın, 2002).

Eğitim örgütlerinin temel amacı öğrencilere eğitim ve öğretim hizmeti vermektir. Bu hizmetin kaliteli bir şekilde verilebilmesi öğretmenlerin verimli ders işlemesi ve zamanı etkili kullanmasına bağlıdır. Zamanın verimli kullanılabilmesi ise sorunlu davranışların belirlenmesi ve bunların düzeltilmesi ile sağlanabilir. Zira istenmeyen davranışlar hem zaman kaybına hem de öğretmenin motivasyonunun düşmesine neden olmaktadır. Okullardaki istenmeyen davranışlarla ilgili olarak (Altınel, 2006; Kuş ve Karatekin, 2009; Siyez, 2009; Tunç, Yıldız ve Doğan, 2015; Yalçın, 2017; Erkol, 2019) gerek yöneticilerin gerekse öğretmenleri istenmeyen davranışları incelenmiş, fakat kademelere göre istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili bu kapsamda bir araştırma gerçekleştirilmemiştir. Bu anlamda alan yazında bu hususta bir boşluk bulunmakta, sınıflarda öğretmenleri rahatsız eden ve zaman kaybına neden olan sorunlu davranışların belirlenmesi ve düzeltilmesi hususu önem taşımaktadır.

Araştırmanın amacı öğrencilerin istenmeyen davranışlarını belirleyerek bu davranışların nedenleri ve çözüm yolları ile ilgili fikir oluşturmaktır. Öğretmenler istenmeyen davranışlar söz konusu olduğunda bunları görmezden gelmemeli, aksine bunun kaynağını belirleyebilmeli ve bu hususta çözüm önerileri üretebilmelidir. Aksi takdirde bu durum derslerde zaman israfına ve verimin düşmesine yol açmakta, bu da eğitimin kalitesine yansımaktadır. Bu anlamda istenmeyen davranışların belirlenmesi hususu eğitimin kalitesi açısından önem taşımakta, bu hususta çözüm önerilerinin geliştirilmesi bu sorunun çözümlenmesinde alan yazına katkıda bulunmaktadır. Diğer bir deyişle bu araştırma ile öğrencilerin öğretmenleri rahatsız eden, istenmeyen davranışlarının belirlenmesi sağlanarak bu hususta alınabilecek önlemlere katkı getirmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra araştırma öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları konusunda sahip olması gereken yeterliklere ve bu husustaki eksikliklere yönelik olması gereken eğitim veya destek hususunda bakanlığa fikir sunmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın deseni, çalışma grubu ve veri toplama aracına yönelik bilgiler ifade edilmiştir. Bunların yanı sıra veri toplama ve veri analizi ile ilgili gerekli bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Öğretmenlerin algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Fenomenolojik araştırma deseninde farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olguları araştırmak amaçlanmakta, fenomenin yapısı ve özü anlaşılmasına çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Merriam, 2015). Bu çalışmada araştırılan olguyu her açıdan yaşamış (Onat, 2011) bir öğretmen grubuyla çalışma yapılmış, bu grubun tecrübeleri önüne alınmıştır (Creswell, 2007) Fenomenolojik araştırmaların 5-25 kişiyle yapılmasını tavsiye etmektedir. Bu nedenle araştırma ilköğretim kademesinden 5, ortaokul kademesinden 5 ve lise kademesinden 5 öğretmen olmak üzere 15 öğretmenle gerçekleştirilmiş, öğretmenlerin algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Veriler öğretmenlerle görüşme yapılarak toplanmıştır.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın verileri 2017-2018 eğitim-öğretim yılında toplandığı için etik kurul raporu bulunmamaktadır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ankara'nın Polatlı ilçesinde yer alan ilköğretim, ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan 15 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler, olasılıksız örneklem seçme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem seçme yöntemiyle seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem, o an içinde ulaşılabilir ve araştırmaya

katılmaya gönüllü olan katılımcıları seçmek için kullanılmaktadır (Gay, Mills ve Airasian, 2009). Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik bilgiler

	İlkokul	Ortaokul	Lise
Katılımcıların sayısı	5	5	5
Katılımcıların mezun olduğu fakülte	Eğitim fakültesi (3) Fen Edebiyat fakültesi (2)	Eğitim fakültesi (4) Fen Edebiyat fakültesi (1)	Eğitim fakültesi (3) Fen Edebiyat fakültesi (2)
Katılımcıların Cinsiyeti	4 kadın 1 erkek	3 kadın 2erkek	2 kadın 3 erkek

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 15 öğretmenin 9’u kadın 6’sı erkektir. Kadın öğretmenlerin katılımcılar arasında çoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcıların 5’i ilkokuldan 5’i ortaokuldan 5’i lisedendir. Katılımcıların 10’unun eğitim fakültesi 5’inin ise fen edebiyat fakültesi mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük kısmının eğitim fakültesi mezunu olduğu diğerlerinin formasyon olarak öğretmenliğe başlayan fen edebiyat fakültesinden mezun oldukları görülmektedir.

Araştırmanın geçerliğini sağlamak için araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu araştırma gerçekleşmeden önce bir uzman tarafından incelenmiştir. Bunun yanı sıra araştırmacı tarafından görüşme esnasında alınan notlar ve ses kayıtlarının dökümü katılımcılara gösterilmiş, teyit edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak veriler araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşme formunun hazırlanmasında uzman görüşünden yararlanılmıştır. Görüşmelerden önce öğretmenlere istenmeyen davranışla ilgili bilgi verilmiş bu konuda sıkıntı yaşayan öğretmenlerle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür. Görüşme formunda ilk olarak kişisel bilgiler kısmı yer almış, bu kısımda öğretmenlerin cinsiyeti, görev yaptıkları okulun kademesi ve mezun oldukları fakülte bilgileri sorulmuştur. Kişisel bilgilerden sonra görüşme sorularına geçilmiştir. Öğretmenlere yöneltilen sorular “Siz öğretmenlerin algılarına göre dersin işleyişini bozan diğer bir deyişle istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir? Örnekler vererek açıklayınız. Bu istenmeyen davranışlar sizi nasıl etkilemektedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmada veriler 2017-2018 güz döneminde Polatlı’daki ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan ve gönüllü olarak araştırmaya katılan 15 öğretmenle yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Görüşmeler esnasında 7 öğretmenin görüşü ses kaydına alınmış, 8 öğretmene ses kaydına izin vermediğinden onların yanıtları not alınmıştır. Alınan ses kayıtları deşifre edilmiş, not alınan görüşlerle birlikte analize hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme soruları çalışmanın amacına uygun olarak alan yazın araştırması sonucunda oluşturulmuştur. Soruların ön uygulaması gerçekleştirilmiş, soruların amaca uygunluğu kontrol edilmiş ve görüşme formuna bu yolla son şekli verilmiştir. Katılımcılarla görüşmeler sonucunda elde edilen ham veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, ardından ilişkilendirilmiş ve son olarak temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veriler başka bir araştırmacı tarafından kodlanmış, iki araştırmacının kodlamaları arasındaki benzerlik ve farklılıklara bakılmış, diğer bir deyişle tutarlılığın belirlenmesi için Miles ve Huberman’ın formülünden yararlanılmış [$P = \text{görüş birliği} / (\text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}) \times 100$] görüşler arasında %90’lık bir görüş birliği sağlanmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların görüşleri doğrudan alıntı şeklinde verilerle araştırmanın güvenilirliği desteklenmiştir. İlkokulda görev yapan öğretmenler İ.Ö ortaokulda görev yapan öğretmenler O.Ö ve lisede görev yapan öğretmenler L.Ö. olarak kodlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için araştırmanın gerçekleştirilme süreci ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra araştırmanın başından itibaren

araştırma soruları, veri toplama süreci, veri analizi diğer bir deyişle sürecin tamamı alandaki bir uzman (danışman) tarafından takip edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Bulgular

Öğretmenlerin algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla ilgili bulgulara bakıldığında ilkökulda, ortaokulda ve lisede görev yapan öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin öğrencilerin beğenmedikleri davranışları 3 tema ve 18 farklı başlıkta ele alınmış ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin öğrencilerin beğenmedikleri davranışları

Soru Alanı	Temel Biçimlendirilmiş Alıntılardan Örnekler	Temalar	Görüş (f)
Öğrencilerin beğenmediğiniz davranışları nelerdir?	<i>Teneffüslerde kavga ediyorlar (İ.Ö.1).</i> <i>Arkadaşını tehdit ediyor (İ.Ö.4).</i> <i>Arkadaşına küfür ediyor (O.Ö.1).</i>	Zorbalık	19
	<i>Derse geç kalıyorlar (İ.Ö.1).</i> <i>Okula uygun kıyafetle gelmiyorlar (İ.Ö.3).</i> <i>Ders kitaplarını, defterlerini getirmiyorlar (O.Ö.4).</i> <i>Yiyecek paketlerini yerlere atıyorlar (O.Ö.2).</i> <i>Ödevlerini yapmıyorlar (O.Ö.3).</i>	Sorumsuzluk	15
	<i>Derste parmak kaldırmadan konuşuyorlar (İ.Ö.1).</i> <i>Birbirlerini sürekli şikâyet ediyorlar (İ.Ö.3).</i> <i>Ders esnasında sınıfta dolaşıyorlar (İ.Ö.4).</i> <i>Teneffüste oynayıp derste tuvalete gidiyorlar (İ.Ö.5).</i> <i>Aralarında konuşuyorlar, gürültü yapıyorlar (O.Ö.1).</i> <i>Sınav günleri hastalık bahane edip okula gelmiyorlar (O.Ö.5).</i> <i>Tuvaletlerde sigara içiyorlar (L.Ö.1).</i> <i>Öğretmen yokmuş gibi rahatça sınıfa giriyorlar (L.Ö.2).</i> <i>Dersin ortasında sınıftan çıkıp gidiyorlar (L.Ö.3).</i> <i>Dersi dinlemiyorlar (L.Ö.2).</i>	Disiplinsizlik	28

Tablo 2’de de görüldüğü gibi öğrencilerin istenmeyen davranışları zorbalık, sorumsuzluk ve disiplinsizlik temalarında toplanmıştır. Bu temalar arasında istenmeyen davranışların en çok disiplinsizlik temasında yer aldığı görülmektedir. Tablo 3’te bu temaların altındaki davranışların kademelere göre görülme sıklığı yer almaktadır.

Tablo 3. Okul kademesine göre öğretmenlerin öğrencilerin beğenmedikleri davranışlarının karşılaştırılması

Temalar	Öğretmenlerin Öğrencilerin Beğenmedikleri Davranışları	İlkokul	Ortaokul	Lise
Zorbalık	Şiddet uygulama	4	2	3
	Tehdit etme	1	1	1
	Küfür etme	1	2	4
	Toplam	6	5	8
Sorumsuzluk	Derse geç kalma	2		
	Okula uygun kıyafetle gelmeme	1	1	1
	Ders araç gereçlerini getirmeme	2	1	3
	Yere çöp atma		1	
	Ödevlerini yapmama		2	1
	Toplam	5	5	5
Disiplinsizlik	Dersi dinlememe		1	2
	Parmak kaldırmadan konuşma	3	1	
	Şikâyet etme	3		
	Ders esnasında sınıfta dolaşma	1	1	

Disiplinsizlik	Derste tuvalete gitme	3		
	Gürültü yapma	2	2	1
	Sınav günü okula gelmeme		1	
	Sigara içme			3
	İzinsiz sınıfa girme			2
	İzinsiz sınıftan çıkma			2
Toplam		12	6	10

Tablo 3'te de görüldüğü gibi zorbalık teması altında ilkokulda en sık şiddet uygulama davranışının, ortaokullarda en sık şiddet ve küfür etme davranışlarının görüldüğü liselerde ise en sık küfür etme davranışının yaygın olduğu görülmektedir. Sorumsuzluk teması altında ilkokullarda en çok derse geç kalma davranışının, ortaokullarda en çok ödevlerini yapmama davranışının, liselerde ise en çok ders araç gereçlerini getirmeme davranışının yaygın olduğu görülmektedir. Disiplinsizlik temasının altında ise ilkokul kademesinde en sık parmak kaldırmadan konuşma davranışı görülmekle birlikte, şikayet etme, derste tuvalete gitme davranışlarının görüldüğü, ortaokul kademesinde en sık gürültü yapma davranışı görülmekle birlikte dersi dinlememe, parmak kaldırmadan konuşma, derste sınıfta dolaşma, sınav günü okula gelmeme davranışlarının da görüldüğü, lisede ise en sık okulda sigara içme olmak üzere, izinsiz sınıfa girme ve izinsiz sınıftan çıkma davranışlarının görüldüğü söylenebilir.

Bu davranışların bir kısmı lise kademesinde görülürken bazıları yalnızca ilkokul ya da ortaokul kademesinde görülmektedir. Araştırmanın bulgularına göre derste tuvalete gitme yalnızca ilkokullarda görülen bir istenmeyen davranışken sigara içme, sınıfa izinsiz girme ve sınıftan izinsiz çıkma davranışları yalnızca lisede görülmektedir. Şiddet uygulama, küfür etme, tehdit etme, gürültü yapma gibi davranışların her üç kademe de gerçekleştiği görülmektedir. Derste tuvalete gitme davranışının sadece ilkokulda çıkması küçük yaşlardaki öğrencilerin tuvalet kontrolünü sağlayamamasıyla ilişkili olduğu ve bunun disiplinsizlik dışında dönemsel özelliklerinden de kaynaklandığı söylenebilir. Araştırmada zorbalık teması altında şu ifadeler yer almaktadır:

“Teneffüslerde bir bakıyorum, arkadaşını yere yatırmış tekme atıyor ve bunu neden yaptığını sorduğumda oyun oynadığını söylüyor.” (İ.Ö.1)

“Kavga ettiklerinde birbirlerine ders araç gereçlerini fırlatıyorlar. Kavga eden iki kişi de ağlayarak kendisinin haklı olduğunu söyleyerek diğerini suçluyor. (İ.Ö. 3)

“Kalem kutusunu düşürdü diye arkadaşına vuruyor, hakaret ediyor, bunu yaparken kendisinin haklı olduğuna ve arkadaşının bunu hak ettiğine inanıyor, arkadaşını cezalandırıyor.”(İ.Ö.5)

“Arkadaşlarıyla konuşmalarında küfür kullanıyor, her cümlede içinde mutlaka bir küfür yer alıyor. Bunu yaparken de öğretmenin onu duymasından hiç çekinmiyor.” (O.Ö.1)

“Sorunlarını güç kullanarak çözmeye çalışıyorlar, bir anlaşmazlık söz konusu olduğunda bir bakmışız, çocuklar birbirlerini tekmelemeye vurmaya başlamışlar. Arkadaşlarına karşı çok anlayışsızlar.” (O.Ö.2)

“Günlük konuşmalarında birbirlerine sürekli küfür ederek konuşuyorlar, küfürsüz bir cümleleri yok, işin ilginç yanı bu küfürlerden hiçbiri rahatsız olmuyorlar, belli ki çok alışmışlar.” (L.Ö.3)

“Küfür etmeyen, içinde hakaret içermeyen cümle kuran, şiddete başvurmeyen çok az öğrenci var diyebilirim. Hangi birinden bahsedeyim?” (L.Ö.4)

İlkokul, ortaokul ve lisedeki öğrencilerin zorbalıkla ilgili davranışlarına bakıldığında tehdit, şiddet ve küfürün söz konusu olduğu görülmektedir. Ancak liselerde diğer kademelerden farklı olarak küfür etme davranışının diğer kademelerden daha fazla görüldüğü söylenebilir. İlkokul, ortaokul ve liselerdeki

istenmeyen davranışların ifade edildiği temalardan bir diğeri sorumsuzluk olarak belirlenmiştir. Sorumsuzluk temasıyla ilgili farklı kademelerde şu ifadeler yer almaktadır:

“Sürekli derse geç kalıyorlar. Her defasında bir bahane uydurmaktansa, okula geç kalmayayım demiyorlar.” (İ.Ö.1)

“Okulun belirli bir kıyafeti var. Çoğu zaman okul kıyafetinden farklı giyiniyorlar. Neden okul kıyafetini giymediklerini sorduğumda kirliydi bahanesini kullanıyorlar.” (İ.Ö.3)

“Dersin kitabını getirse defterini evde unutuyor, kalemını getirse silgisi olmuyor arkadaşından istiyor, hiçbir zaman malzemeleri tam olmuyor.” (İ.Ö.4)

“Teneffüste yediği bisküvinin paketini yere atıyor, uyarınca almak zorunda kalıyor.” (O.Ö.2)

“Bütün gün bilgisayar başında vakit geçirdiklerinden verdiğimiz ödevleri yapacak zaman bulamıyor, ödevleri yapmadan geliyorlar.” (O.Ö.3)

“Dersleri dikkatli dinlemiyor, düzgün not tutmuyor, evde tekrar ve ödev yapmıyor ve dolayısıyla sınavlarda başarısız oluyorlar. Dönem sonunda not için yalvarıyorlar. Takdir alacağım, deyip duygu sömürüsü yapıyorlar.” (O.Ö.4)

“Okula elini kolunu sallayarak geliyorlar. Ne kitap var ne defter, kalem bile yok. Derste birbirlerinden kalem kağıt istiyorlar. O kağıtları da ders çıkışında sıranın üstünde bırakıyorlar.” (L.Ö.1)

“Kızlar saçları boyalı makyaj yaparak okula geliyorlar, erkekler saç sakal Allah ne veriyse öyle geliyorlar.” (L.Ö.3)

Öğrencilerin sorumsuzlukla ilgili istenmeyen davranışlarına bakıldığında ders araç gereçlerini getirmeme davranışının bütün kademelerde sorun olduğu görülmektedir. İlkokul, ortaokul ve liselerdeki istenmeyen davranışların ifade edildiği temalardan bir diğeri disiplinsizlik olarak belirlenmiştir. Disiplinsizlik temasıyla ilgili farklı kademelerde şu ifadeler yer almaktadır:

“Derste parmak kaldırmadan konuşuyorlar. Uyarıldıklarında, tamam öğretmenim bir daha yapmayacağım, deyip tekrar parmak kaldırmadan yerlerinde konuşuyorlar.” (İ.Ö.1)

“Şikayet etmek yasak olduğu halde birbirlerini sürekli şikayet ediyorlar. Sorunlarını kendileri çözmeye çalışmıyorlar. Her şeyi öğretmenin çözmelerini istiyorlar.” (İ.Ö.3)

“İhtiyaçlarını teneffüste karşılamaları gerektiği halde teneffüste oyun oynayıp derste tuvalete gitmek istiyorlar.” (İ.Ö.5)

“Tahtaya yazı yazmaya başladığım anda aralarında konuşmaya başlıyorlar ve gürültü yapıyorlar.”(O.Ö.1)

“Ders esnasında izinsiz ayakta dolaşıyorlar.” (O.Ö.2)

“Sınav günleri hastalık bahane edip okula gelmiyor, sonrasında sınav olmak istiyorlar. Rapor almadıkları halde sınav yapılmasını bekliyorlar.”(O.Ö.5)

“Sigaranın okula getirilmesinin yasak olduğunu bildikleri halde okula gizlice sigara sokuyor, bu sigaraları tuvaletlerde içiyorlar.” (L.Ö.1)

“Öğrenci kapıyı çalmadan sınıfa giriyor, sınıfta öğretmen yokmuş gibi hiçbir açıklama yapmaya gerek duymadan sırasına oturuyor.” (L.Ö.2)

“Dersin ortasında kapıyı çarpıp dersten çıkıp gidebiliyor. (L.Ö.3)

Bulgulara bakıldığında ilkokullarda, ortaokullarda ve liselerde görev yapan öğretmenlerin görüşlerinden yararlanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada kademelere göre benzerlik ve farklılık gösteren istenmeyen davranışların bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin ifade ettiği zorbalık, disiplinsizlik ve sorumsuzluk teması altındaki bu davranışlardan en çok disiplinsizlik davranışının görüldüğü, bu davranışların görülme sıklığının ise kademelere göre farklılaştığı görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada öğretmenlerin algılarına göre istenmeyen öğrenci davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla elde edilen bulgulara bakıldığında öğrencilerin istenmeyen davranışları arasında zorbalık, disiplinsizlik ve sorumsuzluk davranışlarının bulunduğu belirlenmiştir. Çalışmada her üç kademede de görülen bazı davranışların olduğu görülmüştür. Bu davranışlar zorbalık teması altındaki şiddet uygulama, küfür etme, tehdit etme davranışları, sorumsuzluk teması altındaki okula uygun kıyafetle gelmeme ve disiplinsizlik teması altındaki gürültü yapmadır. Yalnızca liselerde görülen istenmeyen davranışlar ise sigara içme, sınıfa izinsiz girme, sınıftan izinsiz çıkma davranışlarıdır. Lise çağındaki istenmeyen bu davranışlar öğrencilerin dönemsel özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu konuda Sarpkaya (2007) lise çağındaki öğrencilerin gelişim dönemlerinin zor bir dönem olduğunu ve bu zorlukların öğrencilerin davranışlarına da yansıtıldığını ifade etmektedir. Nalbant ve Babaoğlu'na göre çocuklar ergenlik gibi dönemsel özelliklerinden kaynaklanarak dikkat çeken davranışlarda bulunabilmekte, sorunlar yaşayabilmekte bu hususta öğretmenlerin uygulayacakları destek ve uygun müdahale ile bu sorunlar çözülebilmektedir.

Bu çalışmada en sık görülen istenmeyen davranışın disiplinsizlik olduğu görülmektedir. Disiplinsizlik teması altında en sık görülen davranışlardaysa dersi dinlememe, parmak kaldırmadan konuşma, derste tuvalete gitme ve sigara içme davranışlarının olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili Siyez'in 2009 yılında gerçekleştirdiği bir çalışmaya göre liselerde en sık karşılaşılan istenmedik öğrenci davranışları ders dinlememe, arkadaşlarıyla konuşma, parmak kaldırmadan konuşma, ders dışı şeylerle ilgilenme ve devamsızlık konusu olarak görülmektedir. Bunun dışında yerlere tükürme, sigara içme, sınıfta izinsiz dolaşma, kopya çekme konuları da görece daha az belirtilse de istenmeyen davranışlar arasında ifade edilmiştir. Bu çalışmada Siyez'in gerçekleştirmiş olduğu çalışmanın sonucuyla benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Kuş ve Karatekin'in 2009 yılında öğrencilerin okul ortamında kurallara uygun davranma davranışlarının incelendiği bir çalışmada sınıf seviyesi yükseldikçe okul kurallarına uymada disiplini sağlamada sorunlar yaşandığı, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla disiplinsiz davranışlarının olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada kademelere göre istenmeyen davranışların sıklığını bakıldığında ise istenmeyen davranışların en çok lisede ve ilkokulda en az ortaokulda meydana geldiği görülmektedir. Bu anlamda bu çalışmanın sonuçlarıyla Kuş ve Karatekin'in (2009) çalışma sonuçlarının farklılaştığı söylenebilir. Tunç, Yıldız ve Doğan'ın 2015 yılında meslek liselerinde öğrenci kaynaklı disiplin sorunlarını ele aldıkları çalışmanın sonucunda ise dersi dinlememe, derste izinsiz konuşma ve derslere ilgisizlik öncelikli sorunlar olarak belirlenmiştir. Tunç, Yıldız ve Doğan'ın (2015) gerçekleştirdikleri çalışmadaki disiplin sorunları bu çalışmadaki istenmeyen davranışlarla benzerlik göstermektedir. Altinel tarafından 2006 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada ise öğrencilerin istenmeyen davranışları ders akışını bozma, başka şeylerle ilgilenme, arkadaşıyla konuşma, gürültü yapma olarak algıladığı ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarının da Altinel tarafından yapılan çalışmayla benzer sonuçlara sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada görülen bir diğer istenmeyen davranış temasının zorbalık olduğu görülmektedir. Öğrenciler arasında gitgide yaygınlaşarak toplumsal bir sorun haline gelen zorbalık empati yoksunluğundan kaynaklanmaktadır (Nalbant, Babaoğlu, Çelik, 2018). Araştırmada zorbalık teması altında en çok şiddet uygulama ve küfür etme davranışlarının görüldüğü belirlenmiştir. Şiddet uygulamanın en çok ilkokul kademesinde, ardından lise kademesinde görüldüğü küfür etmenin ise en çok lise kademesinde görüldüğü belirlenmiştir. Zorbalıkla ilgili Çinkır ve Kepenekçi'nin 2003 yılında lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri bir çalışmada öğrencilerin okullarda sözel, duygusal, fiziksel ve cinsel zorbalık olmak üzere farklı zorbalık türlerine maruz kaldığı, zorbalığın okullarda yaygın olarak görüldüğü ve zorbalığa

maruz kalan bu öğrencilerin okulu sevmemesi, devamsızlık yapması, akademik başarıda düşüklük ve kendini değersiz hissetmesi gibi sonuçları olduğu ifade edilmektedir. Gökkaya ve Sütcü'nün 2020 yılında ortaokul öğrencileri üzerinde zorbalıkla ilgili gerçekleştirdikleri araştırmada ise zorbalığın sınıf seviyesi yükseldikçe arttığı, erkek öğrencilerde kız öğrencilere göre daha fazla görüldüğü, erkek öğrencilerde fiziksel zorbalık, kız öğrencilerde ise sözel zorbalığın yoğun olarak görüldüğü ve zorbalığın ortaokullarda sık karşılaşılan sorunlardan biri olduğu ifade edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda şiddet en çok ilkökul kademesinde ardından lise kademesinde belirlenmiş olduğundan Gökkaya ve Sütcü'nün araştırmasıyla farklılaşmaktadır. Bu farklılığın sebebinin araştırma yapılan grubun bulunduğu okul çevrelerinin farklı olmasından kaynaklanabileceği söylenebilir. Zorbalık davranışı öğrencileri risk altına sokan davranışlar arasında yer almakta, zorbalık davranışı olan çocukların bu davranışları düzeltilmediği takdirde gelecekte suç işleme potansiyeli bulunmaktadır. Nalbant ve Babaoğlu'na göre (2016) çocuklar birbirinden farklı koşullara sahip olmakta, bu farklılıklar onları risk altına sokmakta ve bu riskler istenmeyen davranışlara neden olabilmektedir. Öğrencileri risk altına sokan nedenler çocuğun içinde bulunduğu ekonomik koşullar, anne babanın çocuk yetiştirme modelleri, anne babanın eğitim düzeyi ve çocuklarına sundukları olanaklar olabilmektedir.

Sorumsuzluk teması altında ise en sık rastlanan istenmeyen davranışlar arasında derse geç kalma ve ders araç gereçlerini getirmeme davranışının yer aldığı ifade edilmiştir. Derse geç kalma davranışına en çok ilkökul kademesinde rastlandığı görülmektedir. Bunun nedeni ilkökul çağındaki öğrenciler yaşları küçük olduğu için kurallara uyum sağlamakta zorlanabilir ve okul düzenine uyum sağlamaları, sorumluluklarını algılamaları zaman istemektedir. Bu nedenle derse geç kalmaları yaşlarından kaynaklanıyor olabilir. Ancak ders araç gereçlerini getirmeme davranışına en sık liselerde rastlanmış olmasının nedeni ergenlik çağındaki bu öğrencilerin dönemsel özelliklerine bağlı olabilir. Öğrencilerin istenmeyen bu davranışları öğretmen öğrenci iletişimindeki sorunlardan kaynaklanıyor olabilir. Zira istenmeyen öğrenci davranışlarının istenilen davranışlara dönüştürülmesinde iletişim önemli rol oynamaktadır. Eğitimin etkili bir şekilde gerçekleşmesinin koşullarından biri de etkili iletişimdir. Öğretmen öğrenci arasındaki sağlıklı iletişim bu anlamda oldukça önemlidir. Bir etkileşim süreci olan eğitimin temel ögesi iletişimdir (Demirel, 2008; Taşar, 2009; Uzuntaş, 2013; Çakmak ve Aktan, 2016). Sınıfta öğrencileriyle olumlu bir iletişim kurabilen, olaylara öğrencilerin bakış açısından bakabilen (Yılmaz, 2013) diğer bir deyişle empati kurabilen, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurabilen, demokratik tutumlara sahip olan, esnek davranabilen öğretmenlerin sınıflarında öğrencilerin öğrenme isteği artmakta ve istenmeyen davranışlara daha az rastlanmaktadır (Siyez, 2009).

Öğrencilerin istenmeyen bu davranışları öğretmenin mesleğin ilk yıllarında olması ve daha fazla tecrübeye ihtiyacı olmasından kaynaklanabilir. Özer, Gelen ve Duran'ın 2016 yılında gerçekleştirdikleri araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenler tecrübe kazandıkça daha esnek davranmakta, istenmeyen davranışlar karşısında daha hazırlıklı olup bu davranışlardan kaynaklanan sorunları daha rahat çözebilmektedir. Zira tecrübesiz öğretmenler sorunlar karşısında sürekli şikayetçi olmakta ve sorunları çözmek için daha fazla zaman harcamaktadır. Bundan yola çıkarak öğretmenlerin meslekteki tecrübelerinin artmasıyla öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla karşılaşma ihtimalinin azalması söz konusu olabilir.

Kısaca hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da bir takım sorunlar meydana gelebilmektedir. Buna dayalı olarak öğretmenler görevlerini yaparken bazı sıkıntılarla karşılaşabilmektedir. Bu sıkıntılardan biri öğrencilerin istenmeyen davranışlarıdır. Öğrencilerin istenmeyen davranışları sınıfta düzeni bozmakta ve öğretmenin zaman kaybına neden olmaktadır. Bu anlamda istenmeyen davranışların çözümlenmesinin öğrenme ortamı açısından önemli olduğu görülmektedir. Öğrencilerin istenmeyen davranışları üzerinde yapılan bu çalışmada istenmeyen davranışlar kademelere göre belirlenmiştir. Bu davranışlar arasında şiddet, tehdit, küfür, gürültü yapma gibi her kademe de görülen benzer davranışlar olduğu gibi sigara içme gibi farklılaşan davranışların da olduğu görülmektedir. Öğrencilerin istenmeyen bu davranışlarının farklılaşan kısmında öğrencilerin dönemsel özelliklerinin rol oynadığı söylenebilir. Öğretmenlerin istenmeyen davranışlar karşısındaki tutum ve davranışları sorunun çözümlenmesi noktasında oldukça önemlidir. Erdem'e göre (2016) öğretmenler istenmeyen davranışla karşılaştığında güvenli, sakin, hoşgörülü bir tutum sergilemelidir. Öğretmen sürecin başında öğrencilerle birlikte kuralları belirlemeli, öğrencilerden beklentilerini açık bir şekilde ifade etmelidir. Bunun dışında öğretmen

öğrencinin genellikle olumlu özelliklerini vurgulamalı, öğrencilerin farklı gelişimsel özelliklerine ilişkin tepkilerini anlayışla karşılamalıdır. Öğretmen beden dilini doğru kullanmalı, sınıfta adil bir ortam oluşturmalıdır. Öğrencileriyle güç çatışmasına girmemeli, notu bir ceza aracı olarak kullanmamalıdır. Sınıfta demokratik sevgi ve saygıya dayalı bir ortam oluşturulmalıdır. Öğretmenlerin sınıf içindeki tutum ve davranışlarının öğrencilerin okula olan bağlılığı üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Öğretmenin sınıf içindeki otoriter tavrının, öğrencilerle olan iletişim sorunlarının okula olan bağlılığı azalttığı ve buna dayalı olarak da istenmeyen davranışları ve okula devamsızlığı arttırdığı ifade edilmektedir (Altinkurt, 2008).

Alan yazında bireylerin yaşadıkları sorunların çözümünde eylem araştırmaları yapılması tavsiye edilmektedir. Eylem araştırmaları uygulayıcıların uygulamalar sırasında karşılaştıkları sorunlara çözüm yolu bulmak için, planlı bir şekilde ve adım adım gerçekleştirdikleri, işbirliğinin kullanıldığı bir araştırma türüdür (Stringer, 2007). Stephen Covey'e göre (1953) geleneksel araştırmalar araştırmacılar tarafından ve okul dışında yapılmakta, bu nedenle beklenen etkiyi yaratmamaktadır. Bireyler bir sorunu kendi çözmeye çalıştığı zaman öğrenme gerçekleşmekte ve bu öğrenmeyle davranışlarını değiştirme ihtimali artmaktadır (Akt. Rust ve Clark, 2010). Birey karşılaştığı sorunu kendi tanımladığında bu sorunu çözmek için gerekli davranışları sentezlediğinde bu davranışları içselleştirip hayata geçirdiğinde, bunların sonucu üzerine çalışıp bunlarla ilgili genellemeler yaptığında, bir başkasının yaptığı araştırmaya göre çok daha etkili sonuçlar elde etmektedir (Akt. Gordon ve Rose, 2014). İstenmeyen öğrenci davranışlarla karşılaşıldığında bunları görmezden gelmek yerine bunların nedenleri araştırılmalı, bu hususta eylem araştırmaları yapılmalıdır. Bunun dışında disiplin kuralları diğer öğretmenlerle ortak bir felsefe oluşturarak ve öğrencilerle birlikte belirlenmeli, bu kuralları herkes benimseyip tutarlı bir şekilde uygulamalıdır. Aynı zamanda öğretmen öğrenci iletişimi önemli görülmele birlikte, öğretmen öğrencilerin dōnensel özelliklerini göz önünde bulundurmalı ve onları anlayabilmek için empati kurmalıdır. Son olarak her öğretmen sınıf yönetimi becerilerini gözden geçirmeli bu husustaki eksiklikler varsa belirlenmeli ve bu öğretmenler hizmet içi eğitim almaya yönlendirilerek bu konuda destek almalıdır.

Kaynakça

- Akın, A. G. ve Koçak, R. (2007). Öğretmenlerin sınıf yönetimi becerileri ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 353-370.
- Altinkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 129-142.
- Altınel, Z. (2006). *Student misbehaviour in classes: Teachers' and students' perspectives*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Aydın, İ. (2002). *İş yaşamında stres*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aydın, İ. (2014). *Öğretimde denetim: Durum saptama, değerlendirme ve geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Boyton, M. ve Boyton, C. (2011). *Assesing and improving school discipline programmes. Association for supervision and curriculum development*. Virginia: Pass Publications.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry research design*. London: Sage Publications.
- Çakmak, V. ve Aktan, E. (2016). Öğretmen öğrenci iletişimin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (56), 83-97.
- Çelik, V. (2000). *Okul kültürü ve yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çınkır, Ş. ve Kepenekçi, Y. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 236-253.
- Demir, M. K. (2011). Öğretmen adaylarının karşılaşmak istemedikleri öğrenci davranışlarının analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 68-84.
- Demirel, Ö. (2000). *Plandan uygulamaya öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2008). *Öğretme sanatı - öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erdem, H. (2016). *İlkokul öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışları ile baş etmede kullandıkları yöntemler*. Tezsiz yüksek lisans projesi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Erkol, H. (2019). Öğrencilerin bakış açısıyla öğretmenlerin istenmeyen davranışları. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 5(3), 81-96.

- Ferrance, E. (2000). *Themes in education. action research. A program of the education alliance*. Northeast and Islands Regional Educational Laboratory at Brown University: USA.
- Gay, L. R. Mills, G. E. ve Airasian, P. (2009). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. (9. Edition). London: Sage Publications.
- Gordon, S. P. ve Ross M. (2014). *Denetim ve öğretimsel liderlik gelişimsel bir yaklaşım* (Çev. Ed. M. Aksu ve E. Ağaoğlu), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökkaya, F. ve Sütcü, S. (2020). Akran zorbalığının ortaokul öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 40-54.
- Gökkyer, N. ve Doğan, B. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 93-105.
- Johnson, A. P. (2002). *A short guide to action research*. Boston: Allyn & Bacon.
- Johnson, A. P. (2015). *Eylem araştırması el kitabı*. (Çev. Ed.Y. Uzuner ve M. Özten Anay) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2009). Öğrencilerin okul ortamında kurallara uygun davranma yeterliliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 183-196.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*.(Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Nalbant, A. ve Babaoğlu, E. (2016). Risk altındaki öğrenciler: Yozgat örneği. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 11-30.
- Nalbant, A. Babaoğlu, E. ve Çelik, E. (2018). Akran zorbalığına uğrayan kurbanlara karşı empati ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14(2), 840-851.
- Nezihoğlu, G. Ö. ve Sabancı, A. (2010). İlköğretim okul yöneticilerinin görüşlerine göre öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma yöntemleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 41-53.
- Onat, O. (2011). *Genç yetişkinlerin ahlaki kimliklerinin incelenmesine yönelik nitel bir araştırma*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özer, B. Gelen, İ. ve Duran, V. (2016). Deneyimsiz öğretmen davranışları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (58), 822-836.
- Rust, F. ve Clark, C. (2010). *How to do action research in your classroom: Lessons from the teachers network leadership institute*. London: Crew Publication.
- Sadık, F. (2008). İstenmeyen davranışlarla baş etme stratejilerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 7(2), 232-251.
- Sarpkaya, P. (2007). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere göre resmi liselerdeki öğrenci disiplin sorunlarının nedenleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 110-121.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 67-80.
- Stringer, E. T. (2007). *Action research* (3rd edition). London: Sage Publications.
- Taşar, H. (2009). *Eğitimde iletişim ve yönetimi: Yapılandırmacı yaklaşıma göre sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık..
- Taşdan, M. ve Kantos, Z. E. (2007). *Sınıf yönetimi ve disiplin*. Z. Cafağlu (Editör). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Tunç, B. Yıldız, S. ve Doğan, A. (2015). Meslek liselerinde disiplin sorunları, nedenleri ve çözümü: bir durum analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 384-403.
- Uzuntaş, A. (2013). Etkili iletişim: Anlatabilmek ve anlayabilmek. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), 11-30.
- Yalçın, S. (2017). Öğretmenlerin algılarına göre istenmeyen okul yöneticisi davranışları. *EKEV Akademi Dergisi*, 21(69), 105-115.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K. ve Tosun, M. (2013). Öğretmenlerin eğitim inançları ile öğretmen öğrenci ilişkilerine yönelik görüşleri arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 205-218.

Etik Kurul İzin Belgesi

Araştırmanın tüm aşamalarında “Araştırma ve Yayın Etiği”ne uyulmuştur.